

Opetusministeriö
Meritullinkatu 10
Helsinki
PL19
00023 Valtioneuvosto

Lausuntopyyntö – Tekijänoikeusjärjestelmän arviointi ja tekijänoikeuslainsäädännön kehittäminen

Museopedagoginen yhdistys Pedaali ry. esittää huomioitaviksi seuraavia seikkoja tekijänoikeuslainsäädäntöä kehitettäessä:

Taideteoskuvien käyttö museopedagogisessa toiminnassa

Museopedagoginen yhdistys Pedaali ry. esittää, että taide- ja muissa museoissa tehtävän museopedagogisen eli ei-kaupallisen taideopetus- ja kasvatustoiminnan yhteydessä tekijänoikeuksien alaisten kuvien käyttöä koskisivat eri säädökset kuin kaupallisessa kuvankäytössä. Museopedagogian kannalta toivottavin vaihtoehto olisi yhtenäinen kokonaislisenssi, joka takaisi rajatut vapaat käyttöoikeudet. Vapaat käyttöoikeudet koskisivat museopedagogiseen toimintaan liittyvää kuvankäyttöä.

Museopedagoginen toiminta edellyttää pitkäjänteistä työtä. Tämä on mahdollista ainoastaan silloin, kun taideteosten tai muiden opetuskohteiden kuvankäyttöoikeudet eivät ole rajattuja esimerkiksi tiettyyn näyttelyaikaan. Kuvan käyttö opetustarkoituksessa ei vie taiteilijoilta mitään pois – pikemminkin taiteilijoiden etu on se, että heidän tuotantoaan tehdään tunnetuksi ja yleisesti taiteen ymmärrystä lisätään.

Pedaali toivoo selkeää ohjeistusta siitä, kuinka tulee menetellä seuraavanlaisissa museopedagogiseen toimintaan liittyvissä tapauksissa:

Painettu opetus- ja taidekasvatusmateriaali

Pedaali esittää, että kuvien käyttö opetuskäyttöön tulevissa ei-kaupallisissa julkaisuissa olisi ilmaista. Tällaisia julkaisuja ovat mm. erilaiset tehtävä- ja opetusvihkoset sekä pedagogiset julkaisut. Kyseeseen tulisivat sekä museon omiin kokoelmiin kuuluvien teosten että näyttelyissä esillä olevien teosten kuvat, laajennettuna mahdollisesti kaikki taideteoskuvat.

Esimerkiksi ARS-näyttelyt ovat Suomen taide-elämän kannalta olleet niin merkittäviä, että teoksiin viitataan toistuvasti ja niiden kuvia kaivataan luennoilla, pienpainatteissa ja muissa opetusyhteyksissä. Kuvien käytössä ilmenee kuitenkin usein hankaluuksia: jos museopedagogi esimerkiksi haluaa selvittää taidehistoriallista sitaattia tai parafraasia käyttämällä Joan Joseph Tharratsin teoksen *Uusi kunnianosoitus Velasquezille* (esillä ARS 1961 näyttelyssä) kuvaa rinnastamalla sen johonkin ajankohtaiseen teokseen, vaikkapa Kiasman kokoelmiin kuuluvaan Lauri Anttilan *Kunnianosoitus Werner Holmbergille*. ARS 61:n aikaan taiteilija esiintyi nimellä Juan Jose, jonka avulla täytyy jäljittää taiteilijan perikunta, koska Tharrats kuoli vuonna 2001. Seuraavaksi olisi siis otettava yhteys taiteilijan perikuntaan, jolla oikeudet säilyvät 70 vuotta, ja sopia tekijänoikeuskorvauksista, vai kuinka? Tämä on tarkoituksellisen vaikea tapaus, mutta tämänkaltaiset hankaluudet juuri aikaansaavat sitä, että opetuksessa käytetään yksinkertaisemmin hankittavia vaihtoehtoja ja taidehistoriaankin kirjautuvat helposti hankittavat tapaukset.

Lisäksi esimerkiksi Taidehallin tapaiset instituutiot, jolla ei omaa kokoelmaa ole, ovat melko hankalassa asemassa, mikäli kuvien käyttöoikeus rajautuu vain näyttelyn ajaksi. Taidehallin tapauksessa elävien taiteilijoiden kanssa työskentely toisi kuitenkin onnistuneesti toteutuessaan huomattavaa lisäarvoa pedagogiseen toimintaan.

Perustelu: Kokoelmateoskuvien ja muiden näyttelyteoskuvien käyttö opetustarkoituksessa ja ei-kaupallisissa pedagogisissa julkaisuissa parantaa taidetta koskevaa tiedonvälitystä ja on perusteltu taidekasvatuksellisesta ja sivistyksellisestä näkökulmasta. Taideteoskuvien rajattu ei-kaupallinen käyttö ko. julkaisuissa lisää myös alueellista ja sivistyksellistä tasa-arvoa, koska kuvien avulla taiteeseen tutustuminen on mahdollista ilman myös ilman näyttelykäyntiä.

Museopedagoginen verkko-opetusmateriaali,

joka on tuotettu museon omien kokoelmien teoksista ja/tai niistä otetuista kuvista.

joka on tuotettu kyseisessä museossa rajattuna ajankohtana näytteillä olevista teoksista ja/tai otetuista kuvista. Tällöin kuvan käyttöoikeus tulisi museopedagogisissa tarkoituksissa laajentaa rajatun näyttelyajankohdan yli.

Pedaali esittää tekijänoikeustoimikunnan pohdittavaksi myös laajempaa kuvankäyttöoikeutta viitaten esim. edellä oleviin esimerkkeihin. Verkkokäytössä kuvien määrän sijaan rajoitukset saattaisivat kohdistua kuvalaatuun (esim. näyttökelpoinen, mutta painokelvoton kuvakoko) tai kuvien kopiointisuojaukseen.

Perustelu: Taideteoskuvan internet-käyttö parantaa taidetta koskevaa tiedonvälitystä ja on perusteltu taidekasvatuksellisesta ja sivistyksellisestä näkökulmasta. Taideteoskuvien rajattu ei-kaupallinen internetkäyttö lisää alueellista ja sivistyksellistä tasa-arvoa. Verkko-opetusmateriaalin avulla yhteinen taide- ja kulttuuriperintö saadaan kansalaisten ulottuville.

Museopedagogiset yleisötilaisuudet

Museopedagogisiksi yleisötilaisuuksiksi määritellään tilaisuudet, jotka ovat taidekasvatuksellisesta tai opetuksellisesta näkökulmasta perusteltu lisä museossa esilläolevaan näyttelyyn tai museon omiin kokoelmiin. Museopedagogiset yleisötilaisuudet ovat voittoa tuottamattomia, avoimia museon kävijöille, eikä niistä peritä lisämaksua tavallisen sisäänpääsymaksun lisäksi. Tässä tarkoitettuja yleisötilaisuuksia ovat esimerkiksi luennot, taiteilijapuheenvuorot, tutkijaesitelmät yms. esitykset.

Museopedagoginen yhdistys Pedaali ry. suosittaa, että em. museopedagogisissa yleisötilaisuuksissa kuvien näyttäminen digitaalisessa muodossa olisi korvausvapaata. Tilanne on verrannollinen esim. yliopistojen *studies generalia* -luentoihin. Myös museossa pidetyn luennon tai muun esityksen julkaiseminen internetissä katsottaisiin kuuluvaksi vapaaseen kuvankäyttöön.

Perustelu: Yleisötilaisuudet lisäävät tietoa taiteesta ja sen yhteyksistä yhteiskuntaan. Niillä aktivoidaan kävijöitä kulttuuriharrastuksiin ja aikaansaadaan jaettuja kokemuksia kulttuurin äärellä.

Työpajatyöskentely

Pienryhmissä tapahtuva työpajatyöskentely taideteoskuvien kanssa on olennainen osa nykypäivän taidekasvatusmetodeja ja museopedagogista toimintaa.

Museopedagoginen yhdistys Pedaali ry. suosittaa, että taideteoskuvien näyttäminen digitaalisessa muodossa osallistujille sekä kuvien jatkotyöstö ja käsittely olisi mahdollista tehdä ilman erillistä tekijänoikeuskorvausta.

Perustelu: Samat kuin edellä.

Museopedagogisten tapahtumien dokumentointi

Museopedagoginen yhdistys Pedaali ry. toivoo, että edellä mainittujen museopedagogisten tapahtumien ja toiminnan dokumentoinnissa mahdollisesti esiintyvät teoskuvat olisivat korvausvapaita.

Helsingissä maanantaina 30. huhtikuuta,

Museopedagoginen yhdistys Pedaali ry.n hallitus

Satu Itkonen

Veera Jalava

Kaija Kaitavuori

Kaisa Kettunen

Erica Othman

Erja Salo

Minna Turtiainen

Päivi Venäläinen

Siuntionkatu 2 a 1

00510 Helsinki

www.pedaali.fi